

АРХІТЕКТУРНА ПЕРЛИНА ДРОГОБИЧА У КУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ ТА НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ XXI СТОЛІТТЯ

Олена БИСТРОВА

доктор філологічних наук,
професор Дрогобицького державного
педагогічного університету ім. Івана Франка
вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич,
Львівська обл., 82100
e-mail: dspu@dspu.edu.ua

**Міляєва Л., Рішняк О., Садова О. Церква
св. Юра в Дрогобичі. Архітектура,
малярство, реставрація. Київ, 2019. 416 с.**

24 травня 2019 року відбулась подія державного значення: в науковий та культурний обіг увійшло дослідження, яке має велике значення для українознавства, культурології, релігієзнавства, мистецтвознавства, реставрації, історії та туризму. Над унікальним академічним виданням «Церква св. Юра в Дрогобичі. Архітектура, малярство, реставрація» впродовж тривалого періоду працював науково-творчий колектив авторів: Людмила Міляєва — академік академії мистецтв, професор, доктор мистецтвознавства; Олег Рішняк — реставратор, та Оксана Садова-Мандюк — мистецтвознавець, реставратор, учениця Людмили Семенівни Міляєвої. Представлена колективна монографія виростає з докторського дисертаційного дослідження Л. Міляєвої «Художня культура Дрогобича XV—XVIII століть», розпочато ще в середині 70-х років XX століття. Починаючи з 2014 року у церкві св. Юра під керівництвом О. Рішняка та О. Садової-Мандюк розпочинається цикл ґрунтовних реставраційно-консерваційних робіт, що супроводжувались синхронними багатоаспектними науковими дослідженнями із застосуванням новітніх технологій. Ці технології давали можливість отримати точні дані, які до сих пір були невідомими, як, наприклад, датування побудови вівтаря: 1657 р. (с. 64). Синтез наукового добробку Людмили Міляєвої та проведених робіт та розвідок Олега Рішняка і Оксани Садової-Мандюк утворив ґрунтовне, всебічне, цілісне, багатоаспектне дослідження пам'ятки архітектури та монументального образотворчого малярства крізь призму історико-культурних аспектів життя Дрогобича XV—XVIII століть.

Назва монографії вказує на домінуючі вектори дослідження: архітектура, малярство, реставрація. Але ці аспекти послідовно розкриваються з урахуванням ряду інших питань історіографічного, культурного, релігійного, соціального, історичного планів. На початку основного тексту дослідження реципієнт занурюється в історію Дрогобича від XIV століття. Окремий розділ присвячений мистецькій спадщині міста, яка в основному була представлена іконописом, архітектурними елементами, образотворчим мистецтвом й ін. Проаналізовані стилістичні особливості митців-ремісників Дрогобича. Цей вступ є необхідним елементом дослідження церкви св. Юра, як зазначають автори видання: «Ансамбль дерев'яної церкви св. Юра та його монументальне малярство не можна зрозуміти, якщо штучно ізолювати від тієї естетичної атмосфери, яка творила художній клімат Дрогобича, від духовних потреб міщан, часто незбагнених у фактах його суто історичної біографії» (с. 51). Окреслені соціальні, побутові, культурні осо-

близості соляного міста дають можливість дослідникам глибше проникнути в змістове наповнення архітектурних та малярських складових церкви св. Юра.

Автори монографії подають широкий історіографічний матеріал шедевр української церковної архітектури, зазначаючи: «Унікальний храм, як і більшість відомих пам'яток, має багатовікову історію, проникнути в яку досить важко, хоча вона рясніє датами, фактами, легендами. Нашарування століть надзвичайно тактовно корегували образ храму, проникаючи в архітектурні форми минулого, з обережністю пристосовували їх і до нових потреб та функцій, і до змінених смаків парафіян» (с. 53).

Скрупульозно, з надзвичайно високим рівнем дослідницької уваги зафіксовано, описано та проаналізовано стінопис церкви св. Юра. Авторі дослідження, крім мистецтвознавчої характеристики, подають стінопис як цілісний візуальний текст, хоч він і складається з самостійних творів, що доповнюються словесними фрагментами. Такий собі давній комікс. Змістове наповнення візуального тексту церкви було втіленням цілісного задуму митців. Крім того, автори зазначають (с. 83), що цей текст має і підтекст, який визначав вибір персонажів. Окремі підрозділи присвячені детальним аналізам сюжетів циклів та композицій, напр. Прсв. Богородиці і Ісусу Христу, «Страсті Господні», «Страшний суд», «Мистецтво помирати», «Древо Єсея», «Вигнання торговців з храму».

Важливим є аналіз стилістичних особливостей Дрогобицького малярства церкви. Митці «були кровно пов'язані з культурою своєї епохи, перш за все, через релігійну книгу» (с. 149), вплив мали як гравюри релігійних книг, так і сама література. «З середини XVII її (літератури) роль зростає, і розписи двох дерев'яних церков Дрогобича — це своєрідний каталог друкованих та рукописних книг, дивовижний за своєю різноманітністю» (с. 149). В монографії класифіковані та проаналізовані жанрові структури стінопису. Авторі дослідження активно застосували компаративний метод для визначення специфіки малярства церкви св. Юра. Було проведено порівняльний аналіз з відповідними розписами українських церков та польських дерев'яних костелів. Це дуже важливий аспект дослідження, який вводить стиль дрогобицьких майстрів в мистецький український і, ширше, європейський контекст, акцентуючи увагу на регіональній самобутності малярства.

Цінним аспектом монографії є вивчення технології малярства. В ході реставраційних робіт були про-

ведені дослідження пігментів, в'язива. Подані цікаві відомості про склад темперних фарб, які виготовляли майстри. Так, наприклад, було виявлено пігмент вівіаніт, присутність миш'яку в пробах. Також були проведені дослідження малярства в ультрафіолетових та інфрачервоних променях, що було додатковим джерелом для поглибленого аналізу.

Вагомою частиною монографії є розділ про збереження і реставрацію церкви св. Юра. Авторі представили історію реставраційних робіт, які проводились з XIX століття, окреслили основні напрямки цих робіт та зміни, які відбувались у вигляді церкви в результаті цих втручань. Досить скромно описано обсяг реставраційних робіт, проведених з 2014 по 2016 роки. Та навіть з цього скромного опису зрозуміло величину титанічної, кропіткої, високопрофесійної праці команди реставраторів. Стан деяких частин церкви був вкрай критичним через вплив кліматичних, біологічних, часових чинників. О. Рішняк, О. Садова та група реставраторів максимально ліквідували негативні наслідки руйнувань, провели тривалу реставраційно-консерваційну роботу і здійснили різноманітні дослідження. Викликає повагу той факт, що Олег Рішняк та Оксана Садова з великою пошаною відгукуються про своїх попередників-реставраторів, напр., Петра Лінинського.

Необхідно зазначити, що кожен розділ праці супроводжується ілюстративним матеріалом, фотографіями високої якості, виконаними як впродовж робіт 2014—2016 років, так і архівними.

Об'ємною та надзвичайно цінною є друга частина монографії: Альбом, який містить 132 ілюстрації, Каталог, який містить 64 позиції з підпозиціями та Схеми стінопису, з детальною фіксацією та описом сюжетів, розділених на 27 схем. Крім цього в монографії поданий Показчик сюжетів згідно з каталогом, Іменний показчик та Література.

Підсумовуючи, хочу зазначити, що українська та світова спільнота отримала унікальне, надзвичайно цінне видання, цікаве для широкого кола науковців та зацікавлених культурою осіб. Високий рівень поліграфії підкреслює найвищу якість наукового змісту. Стиль написання вдало поєднує наукову термінологію з цікавою описовістю. Читати цю книгу можна як інтелектуальний роман. Вважаю, що необхідно популяризувати це видання у широких колах реципієнтів та сприяти продовженню захисних реставраційно-консерваційних робіт та наукових досліджень цієї архітектурної перлини Галичини.